

סודיות בנקאית – עיגון חקיקתי כאן ועכשיו

שאול קוטלר, עו"ד'

הסודיות הבנקאית מהווה את לב לבו ונשמת אפו של האמון שרוכש הלקוח לבנקאי. הפקדת כספו של הלקוח, אשר בעידן המודרני מהווה ביטוי מוחשי ודומיננטי, אולי אף בלעדי, לקניינו של אדם, בידי הבנקאי, מהווה הבעת אמון שאין לה אח ורע ביחסים מסחריים רגילים. בסיסו של אמון זה אשר רוכש הלקוח לבנקאי, מושתת, לא מעט, על קיומה של חובת הסודיות הבנקאית.

הלקוח סומך על כך כי חשבונו, אותו יצור ערטילאי אשר מכמת את צבר הכספים והזכויות אשר הפקיד בידי הבנקאי (או שלווה ממנו), יהיה חשוף לעיניו בלבד, וכי חשיפתו לעיני פקיד הבנק והפועלים מטעמו, תהיה לצורכי הפעילות בחשבון ותהיה מוגבלת לעוסקים בתחום בלבד. הפעילות אשר מנהל הלקוח מול הבנקאי, מגלה טפח ואף טפחיים על הלקוח, כגון: פעילותו, עסקיו, ממונו ועוד. גם פרטים אישיים רבים ניתן ללמוד מחשבונו של אדם בבנק, כגון: מנהגיו, מכריו, הוצאותיו, תחביביו ועוד ועוד.

איש לא היה מסכים להפקיד פרטים כה אישיים, ומידע כה רגיש, בידי אחר, אלא אם ידע כי הצד השומר כפוף לחובות אמון ולחובת סודיות. יחסי לקוח-בנקאי הוכרו בפסיקה כ"יחסי לווה-מלווה". כספו של הלקוח אשר נמצא בידי הבנקאי כפיקדון, מוכר כהלוואה אשר העניק הלקוח לבנק, ולהיפך, כאשר לאשראי אשר העניק הבנק ללקוח. גם מגזר

הכותב מתמחה בייצוג לקוחות בנקים

יחסים זה צופן מידע רב ורגיש באשר ללקוח, אשר ללא קיומה של חובת סודיות, ניתן יהיה לנצלו לרעה. לדוגמה, מעמדו המבני של הלקוח, כיצד הוא מממן את עסקיו, איזה גוף או חברה מטעמו מקבלים אשראי, או מפקידים פיקדונות, מה מאזן הביטחון העסקי של אותו לקוח ועוד.

לעיתים יכלול החשבון מידע רגיש אשר יכול להשפיע על מעמדו של אדם ואף על פעולותיו בתחום שונה לגמרי, קרי, על מעמדו הציבורי או המשפטי. לדוגמה, פעולותיו של מצביא צבאי בתיק ניירות ערך בסמוך למלחמה, ועוד. מידע כאמור גם יכול לתת בידי צד יריב, יכולת לעקוב אחר נכסיו וכספו של הלקוח ולפעול בנושא זה על בסיס עיקולים וכיו"ב.

סיכומו של דבר, המידע המופקד בידי הבנקאי באשר ללקוחו הוא רגיש, מתפרש על תחומי חיים רבים, משפיע על כלל עסקיו ופעילותו של הלקוח, הן העסקית והן האישית, וללא קיומה של חובת סודיות בנקאית – חשוף הלקוח לשימוש בלתי ראוי או לרעה במידע זה.

אף כי הסודיות הבנקאית וחובת קיומה ברור לכל העוסק בתחום, קשה להצביע על המקור שלה בדין הישראלי. דווקא הדין הישראלי אשר מתברך באכיפה כמעט פטרנליסטית ביחסי לקוח-בנק, תחום בסיסי וחשוב זה, חובת הסודיות הבנקאית, לוקה בחסר חקיקתי ברור.

סודיות בנקאית הינה: "חובתו של בנקאי שלא לגלות לצד ג', שאינו מוסמך, מידע המגיע אליו במסגרת עסקיו עם לקוח. לקוח לעניין שמירת הסודיות הוא אדם שיש לו חשבון בבנק."

[ד. פלפל, "הסודיות הבנקאית: היקפה וחריגיה", מחקרי משפט יא (תשנ"ד), 125].

סעיף 15(א) לפקודת הבנקאות קובע כי:

"(א) לא יגלה אדם ידיעה שנמסרה לו ולא יראה מסמך שהוגש לו לפי פקודה זו או לפי חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981, אולם מותר לגלות ידיעה אם הנגיד יראה צורך בכך לצורכי תביעה פלילית, או אם הידיעה או המסמך נתקבלו מתאגיד בנקאי – בהסכמתו. (ב) לעניין גילוי מסמכים וידיעות שנתקבלו לפי פקודה זו לבית-המשפט, דין בנק ישראל או המפקח ועובדיו כדין המדינה ועובדיה. (ג) העובר על סעיף זה או על הוראת סעיף 5(6), דינו – מאסר שנה או קנס 10,000 לירות."

אף כי ישנו רמז לקיומה של החובה לסודיות בנקאית בסעיף זה, ראו בתי-המשפט לפרש הסעיף, ובצדק, כדן במערכת היחסים שבין הבנק לבנק ישראל, ולא כסעיף שחל במערכת היחסים שבין לקוח לבנקאי שלו. לפיכך, לבד מהיקש, אין בסעיף זה כדי לסייע לניסוסה בחוק של חובת הסודיות הבנקאית שבין הבנק ללקוחו.

סעיף 2(8) לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981, קובע:

"פגיעה בפרטיות היא הפרה של חובת סודיות לגבי ענייניו הפרטיים של אדם, שנקבע בהסכם מפורש או משתמע."

לעניין זה נקבע:

"אפיונה של חובת הסודיות החוזית של הבנק, שילובה עם חובת הסודיות הסטטוטורית שבסעיף 2(8) לחוק הגנת הפרטיות, ומעמדה של הזכות לפרטיות כזכות יסוד, הם שמחייבים לתת לחובת הסודיות האמורה, משמעות ונפקות, מעבר למתחייב מחובת סודיות חוזית שנעדר ממנה היסוד הציבורי, וליצוק תוכן חדש בסעיף 39 לפקודת הראיות. החיסיון שיש ליתן לבנק לאחר חוק הגנת הפרטיות, הוא 'תוצאה טבעית ממהותו של העניין'..." [ברע"א 1917/92 סקולר

נ' ג'רבי, פ"ד מז(5) 764].

אם כי שוב, גם כאשר לסעיף 8(2) לחוק הגנת הפרטיות, אין בו עיסוק ישיר בנושא הספציפי של חובת הסודיות שעל הבנקאי מול לקוחו.

[כאשר לחוק הגנת הפרטיות ויישומו כאשר לחובת הסודיות החוזית שבין הבנק ללקוחו, ראה: ע"א 5893/91 טפחות בנק למשכנתאות נ' צבאה, פ"ד מח(2) 573]. עוד כאשר לחובת הסודיות, ראה: ע"א 1570/92 בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' פרוץ צבי ציגלר, פ"ד מט(1) 369; בר"ע (ת"א-יפו) 13688/97 פלוני/ת נ' אלמוני/ת ואח', תק-מח 97(4) 450].

נושא זה, קרי, היעדרה של חובה ברורה – יציר החוק ולא יציר הפסיקה, מחריף כאשר המדובר במקרים שאינם ברורים או שקרובים לקווי הגבול התיאורטיים של העיסוק הרעיוני בחובת הסודיות. כך למשל, כאשר הבנק הוא עצמו זה שעושה שימוש במידע, אולם הוא עושה זאת מול אחד מלקוחותיו.

בעניין ת"א 1756/03 (מהוזי ת"א), בש"א 12883/03, נדונה בקשה של בנק לאומי להטלת צו מרווה כאשר לנכסיו של נתבע בחו"ל. לטענת הבנק, באותו הליך הוא למד על קיום הנכסים מכתבה בעיתון. בפועל, בחקירה הנגדית התברר, כי מקור המידע במסמכים (הסכם) אשר נמסרו לבנק, לצורך אחר, בחשבוננו של לקוח אחר.

לטענת הבנק, כאשר לקוח א' נתן בידו, לצורכי חשבוננו של אותו לקוח, מסמכים או מידע, מהם עולה מידע אשר לפעילותו העסקית של לקוח ב', יכול הבנק לעשות שימוש במידע כאמור ולהעבירו בין הגורמים הרלוונטיים בבנק, ואף להציג מידע זה בבתי-המשפט במסגרת סכסוך עסקי של הבנק מול לקוח ב'. בית-המשפט המחוזי בשלב הראשון – כב' הרשם אזר ז"ל קיבל את הבקשה ודחה את התנגדות הנתבע לצו המרווה, תוך שהוא קובע, כי לקוח ב' האמור אינו יכול לטעון להפרת פרטיות ופגיעה בפרטיות, הואיל ואם היא נעשתה, היא נעשתה מול לקוח א' – והלה לא התייצב ולא טען לפגיעה כאמור.

מעבר לבעייתיות של הקביעה המשפטית, שהרי ברור כי עניינו של לקוח ב', אשר נלמד מאותם המסמכים אשר הגיש לקוח א', הוא שנפגע, עלתה בעייתיות מושגית, והיא – היעדר הגדרת היקפה של חובת הסודיות הבנקאית. לו הייתה בידי בתי-המשפט הגדרה ברורה כאמור בחוק, ספק אם היה נדרש לדין בנושא הפגיעה בפרטיות, אלא שהיה מבסס החלטתו על אמירה ברורה של המחוקק.

האם מותר לבנק לעשות שימוש במידע שהגיע לידו על-ידי לקוח א', במסגרת ניהול חשבונו של לקוח א' – שימוש לצורך סכסוך עסקי מול לקוח ב' של אותו הבנק? לדעת הח"מ התשובה לכך שלילית. כפי שלא יעלה על הדעת כי הבנק ישתמש במידע שקיבל בניהול חשבון של לקוח א' על-מנת לסייע ללקוח אחר של הבנק, לקוח ב', או לצד ג' אחר, בסכסוך עסקי של צד ג' האמור או של לקוח א' מול לקוח ב', כך לא יעלה על הדעת כי הבנק לא יציב "חומות סיניות" בין המחלוקות השונות, הסניפים השונים והחשבונות השונים וייתן מעבר מידע חופשי כאמור. ריכוזיות המידע והיקפו, לרבות ריכוזיות המערכת הבנקאית וכוחותיה הכלכליים המהותיים בשוק הישראלי, גם הם תורמים לחשש, כי בהיעדר חסימה של מידע כאמור, יהיה קושי מהותי להתנהלות לקוח מול בנקאי.

במסגרת ערעור על החלטת הרשם, בית-המשפט המחוזי (כב' השופטת דותן) קיבל באותו מקרה את עמדת הלקוח, אולם שוב, לא תוך הגדרה ברורה של קווי התחום של חובת הסודיות הבנקאית, אלא מכוח חוק הגנת הפרטיות ונטל ההוכחה להסכמה למסירת מידע. הואיל והלקוח באותו מקרה (לקוח ב') טען, כי לקוח א' לא נתן הסכמתו ואף הורה שלא לעשות שימוש במידע אלא לצורכי החשבון של לקוח א', והבנק לא הביא כל ראיה כי ניתנה הסכמה כאמור, הסיק בית-המשפט, כי הבנק לא הרים את הנטל, ולפיכך פסק לחובתו וביטל את הצו. גם בקשת רשות ערעור לבית-המשפט העליון בנושא זה נדחתה.

אף כי פסקי-הדין לעיל לא התבססו על תחומיה של חובת סודיות, יציר הפסיקה, ישנן אמירות בפסקי-הדין אשר ממחישות את הצורך הדחוף בקביעה חקיקתית, ברורה

וחד-משמעית, בנושא זה.

כב' השופטת ארבל, על-אף כי היא מבססת את פסיקתה, כפי שפסקה כב' השופטת דותן, על כך כי הבנק לא הרים את הנטל להוכיח כי המידע הועבר אליו בהסכמה (של אותו לקוח א'), קובעת בנוסף באשר לחובת הסודיות הבנקאית:

"לבסוף אציין, אם כי אין צורך כאמור במסגרת בקשה זו לקבוע מסמרות בדבר, שאני רואה קושי בטענתו של הבנק לפיה רשאי הוא לעשות כל שימוש שירצה במידע המגיע לידי מלקוח, פרט לשימוש במסגרת הליכים המתנהלים בינו לבין אותו לקוח. אין זה סוד שבידי הבנקים מאגר מידע עצום. פתיחת אפשרות בפני הבנק לנצל מאגר מידע זה בתביעותיו נגד לקוחותיו, גם אם, כדברי הבנק בענייננו, המידע לא הגיע לידי הבנק מהלקוח עימו מתנהל ההליך, הייתה מקנה יתרון בלתי הוגן לבנק, ומעוררת שאלות קשות בסוגיית הזכות לפרטיות ולצנעת הפרט, זכות שהיא זכות יסוד בשיטתנו, המעוגנת בסעיף 7 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו."

[רע"א 8873/05 בנק לאומי לישראל בע"מ נגד דני אלחדף (לא פורסם)]

בערכאה קודמת ובאותו עניין קובעת כב' השופטת שרה דותן, שוב, באמירת אגב ולא לצורכי ההכרעה:

"מעבר לדרוש אציין, כי השימוש שעשה הבנק בהסכם שהגיע לידיו במסגרת הטיפול בחשבוננו של לקוח ולמטרות חשבוננו מעורר תהיות ואי-נוחות; ולהשקפתי על בית-המשפט למנוע שימוש במידע מסוג זה, אלא-אם-כן הוכחה הסכמתו של אותו לקוח לשימוש הנוסף שביקש הבנק לעשות בו; וזאת מן הטעם שצד ג' אשר הציג בפני פקידת הבנק מסמך הנוגע לחשבוננו, היה רשאי להניח שהבנק מצווה על שמירת סודיות המידע; ולפיכך לא הייתה לו כל סיבה לדרוש מפורשות שלא ייעשה בו שימוש נוסף. נראה, כי במערכת היחסים

המיוחדת שבין בנק ולקוח יש להניח מכללא, כי המידע נמסר אך ורק למטרה מסוימת וכל סטייה ממטרה זו טעונה היתר מפורש. אולם לנוכח המסקנה אליה הגעתי כמפורט לעיל, אני משאירה שאלה זו בצריך עיון. [ע"א 2220/04 אלחדף נגד בל"ל (לא פורסם)]

בנושא זה הוגשה הצעת חוק על-ידי חבר הכנסת משה כחלון ובסיועה של הח"מ, אשר מציעה לקבוע:

1. בחוק הבנקאות (שירות ללקוח), התשמ"א-1981, אחרי סעיף 2 יבוא:
סעיף 2(א)

א.2 (א) תאגיד בנקאי לא יגלה פרטים שהגיעו אליו "חובת סודיות עקב טיפול בלקוח, אלא בהסכמת הלקוח.

(ב) לא יעשה תאגיד בנקאי – במעשה או במחדל, בכתב או בעל-פה או בכל דרך אחרת – דבר העלול להפר את חובת הסודיות כאמור בסעיף קטן (א); בלי לגרוע מכלליות האמור, יראו מידע לגבי עניינים אלה כמידע האסור בגילוי:

(1) חשבוניותיו, נכסיו או התחייבויותיו של הלקוח;

(2) עסקיו של הלקוח, לרבות עם לקוח
אחר או אדם אחר; לעניין זה, 'אדם
אחר' – לרבות גורם אחר באותו
תאגיד בנקאי, המטפל בענייניו של
לקוח אחר."

[הצעת חוק הבנקאות (שירות ללקוח) (תיקון – חובת סודיות), התשס"ו-2006]

בלא עיגון חקיקתי ברור אשר יבהיר את קיומה של חובת הבנק לנהוג בסודיות במידע הנצבר בידו באשר ללקוחותיו, ימשיכו בתי-המשפט לעסוק בנושא זה על דרך של "חקיקה שיפוטית", דבר אשר יגביר את אי-הבהירות ויתרום לחוסר ודאות עסקית של העוסקים בתחום. חובת הסודיות הבנקאית היא עובדה קיימת ומוגמרת, עיגונה בדבר חקיקה ראשי הוא מחויב המציאות. יש רק לקוות כי הליכי החקיקה יזורזו.